

Muslimen i medierne

Af Nis Peter Nissen

Tonen overfor muslimer er hård – især i medierne. Men tonen er ikke – på nær et par markante undtagelser - blevet hårdere i de sidste ti år. Det viser en systematisk analyse af de (hade)ord, der optræder i artikler om muslimer i danske medier.

Den gode tone er tilbage – om ikke andet så i medierne. Integrationsminister Birthe Rønn Hornbechs bebudede opgør med tonen i den danske udlændingedeбат påkaldte sig i de sidste uger af 2007 en del opmærksomhed. Opgøret blev af nogle budt velkommen som en tilbagekomst af anstændighed og medmenneskelighed i den danske udlændingedeбат. Andre beskyldte integrationsministeren for at gå fundamentalistiske muslimers ærinde.

Men uanset i hvilken vægtskål, man ønsker at lægge sit eget debatlod, kunne det - for at forblive tro mod ministerens insisteren på grundighed og redelighed i medierne - være på sin plads at stille spørgsmål om, hvordan det egentligt er med tonen overfor muslimer i danske medier. Hvor grov er den, er den blevet grovere, og hvem fører det grove(ste) ord?

Stigmatisering

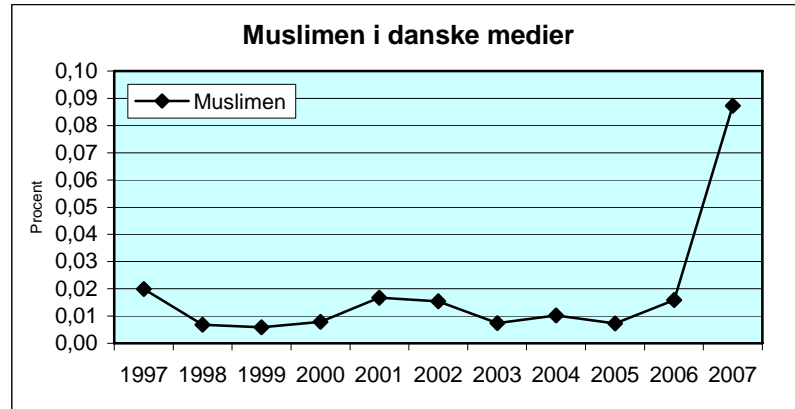
Verbal brændemærkning og stigmatisering af anderledes tænkende eller troende starter med, at en bestemt gruppe i samfundet italesættes som en afgrænset social enhed, der adskiller sig fra samfundets dominerende gruppe. Sprogligt set viser det sig f.eks. ved, at gruppen ofte omtales i bestemt ental – f.eks. Jyden, Tysken, Jøden – og derefter tillægges fælles træk og egenskaber - som oftest negative – der er væsentligt forskellige fra andre.

Muslimer som gruppe omtales ofte i danske medier. I ca. en procent af alle artikler registreret i Infomedias database¹ over artikler i danske medier omtales muslimer. Andelen af artikler, hvor muslimer indgår, har været nogenlunde konstant de sidste ti år. I 1997 optrådte muslimer således i 0,7 procent af alle artikler. Ti år senere i 2007 var andelen af artikler, hvor muslimer indgik, 0,8 procent. Der er således ikke noget der tyder på, at omfanget af mediernes omtale af muslimer har ændret sig væsentligt de sidste ti år. Muslimer er en del af den danske hverdag og optræder derfor i danske medier.

Lidt anderledes stiller det sig med den stigmatiserende omtale af muslimer. Muslimen som bestemt ental findes i danske medier – men ikke særligt ofte. Andelen af artikler, hvori den bestemte entalsform muslimen findes, skal opgøres i promiller. Dog er der i de sidste år sket en markant

stigning – næsten en femdobling alene på et år – i artikler, hvori vendingen muslimen indgår.

Diagram 1: Andel af artikler i danske medier, hvori ordet muslimen optræder 1997 - 2007

Kilde: Infomedia og Nis Peter Nissen

Går man lidt tættere på og undersøger i hvilken sammenhæng, den bestemte entalsmuslim optræder, viser det sig, at vendingen muslimen primært optræder i to sammenhænge. Enten i artikler eller debatindlæg, der forsøger at karakterisere muslimer generelt f.eks. i modsætning til kristne – " *Selvom de to, muslimen og den kristne, på ingen måde var enige ...*" eller blot som radikal – " *Muslimen ønsker uafhængighed og er rede til at ofre sit liv for den*".

Men ordet muslimen som begreb optræder også i mere direkte stigmatiserende sammenhænge, hvor vendingen benyttes for at beskrive en persons (negative) egenskaber – f.eks. " *Muslimen Naser Khader*". Rent statistisk optrådte Naser Khader således i 2007 i hver tiende artikel, hvori betegnelsen muslimen fandtes.

Hatespeech

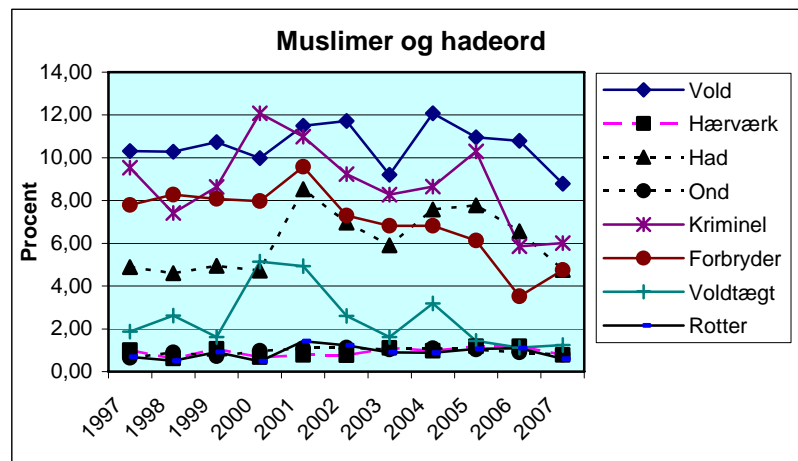
Stigmatiseringens anden fase handler om at den udgrænsede gruppe omtales i bestemte sammenhænge og med helt bestemte ord. Det er ord, der vækker stærke – og som oftest - negative følelser hos den ikke udgrænsede gruppe – f.eks. kriminalitet, had, voldtægt, terror, forbryder, ond, rotte, pest og tilsvarende.

Analysen af muslimer i danske medier viser, at muslimer jævnlige omtales sammen med et eller flere af disse ord. I 2007 indgik ordet vold således i knapt 10 procent af alle artikler, hvor muslimer optrådte, kriminel i seks procent, had og forbryder i fem procent, mens ordene ond, hærværk og rotte kun optrådte i ca 1 procent af alle artikler, hvor muslimer omtales.

"Hadeordene" findes således i de danske mediers omtale af muslimer. Men kigger man på udviklingen i brugen af disse ord i de sidste ti år, viser det sig – måske lidt overraskende - at der stort set ingen udvikling har været. Andelen af "hadeord" i artikler, hvori muslimer omtales, har i de sidste ti

år stort set været konstant – for nogle af ordenes vedkommende endda med en svag faldende tendens. Der er således ikke – rent statistisk set – noget belæg for at påstå, at tonen i de danske mediers omtale af muslimer generelt er blevet grovere eller mere hadefuld.

Diagram 2: Andel af artikler i danske medier, hvori bestemte ord optræder sammen med ordet muslim – i procent af alle artikler, hvori muslimer optræder 1997 - 2007

Kilde: Infomedia og Nis Peter Nissen

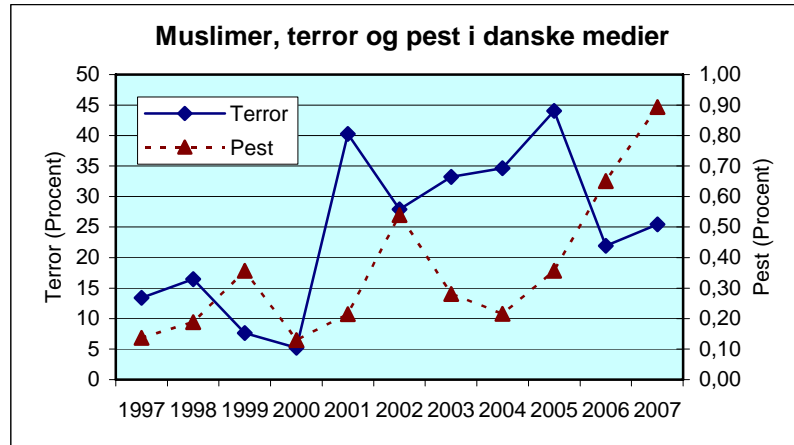
Pest og terror

Der er dog et par markante undtagelser. For det første har terrorbombningerne i New York, London og Madrid sat sig tydelige spor i de danske mediers omtale af muslimer. 40 procent af alle artikler, hvori muslimer omtaltes i 2001, handlede om terror, mens det året før var fem procent. Karikaturkrisen viser sig også i mediernes omtale af terror og muslimer. I 2005 indgik terror således i 45 procent af alle artikler, hvori muslimer omtaltes. Og siden har terroren sat sig fast i mediernes omtale af muslimer. I dag indgår terror således i hver fjerde artikel, hvor muslimer optræder.

Men selvom terroren i de sidste ti år fylder væsentligt mere i mediernes omtale af muslimer, er der næppe tale om bevidst stigmatisering. Terrorhandlingerne i New York, London og Madrid var religiøst begrundet og blev begået af troende muslimer. Den stigende omtale af terror i artikler, hvori muslimer optræder, er således snarere begrundet i faktuelle forhold end i bevidst stigmatisering. På samme måde i øvrigt som ordet terror optræder i hver fjerde artikel om baskerne og i ca. hver femte artikel om Nordirland.

Anderledes stiller det sig med et andet hadeord pest, som også optræder i danske mediers omtale af muslimer. Sammenligningen mellem pest og muslimer er i dag en – om end lille – så dog tydelig del af det danske medie billede. I 1997 indeholdt ca. en promille af alle artikler, hvori muslimer omtaltes, også ordet pest. Ti år senere i 2007 er andelen næsten tildoblet.

Diagram 3: Andel af artikler i danske medier, hvori ordene terror eller pest optræder sammen med ordet muslim – i procent af alle artikler, hvori muslimer optræder 1997 - 2007

Kilde: Infomedia og Nis Peter Nissen

Pesten og Dansk Folkeparti

Faktuelt set er der ingen sammenhæng mellem muslimer og pest – i hvert fald ikke medicinsk. Når ordet pest optræder i artikler, hvori muslimer omtales, skyldes det andre forhold. Går man lidt tættere på artiklerne, hvori muslimer og pest optræder sammen, viser det sig, at i ca. halvdelen af artiklerne siden 2002 optræder Dansk Folkeparti også.

Og det er ikke tilfældigt. Omtalen af Dansk Folkeparti sammen med muslimer og pest skyldes langt overvejende udtalelser som medlemmer af Dansk Folkeparti selv er fremkommet med – f.eks. Søren Krarup, der i 2002 kaldte islam for en " ... ny totalitær pest over Europa." eller Jesper Langballe, der ligeledes i 2002 fra Folketingets talerstol sagde at islam er " ... en pest over Europa". Sidstnævnte udtalelse blev siden i en bog kritiseret af Birthe Rønn Hornbech, hvilket fik Jesper Langballe til at lægge sag an. Citaterne fra medlemmer af Dansk Folkeparti og især sagsanlægget og den efterfølgende dom – der gik Jesper Langballe i mod – førte til endnu mere medieomtale hvor Dansk Folkeparti, muslimer og pest blev omtalt.

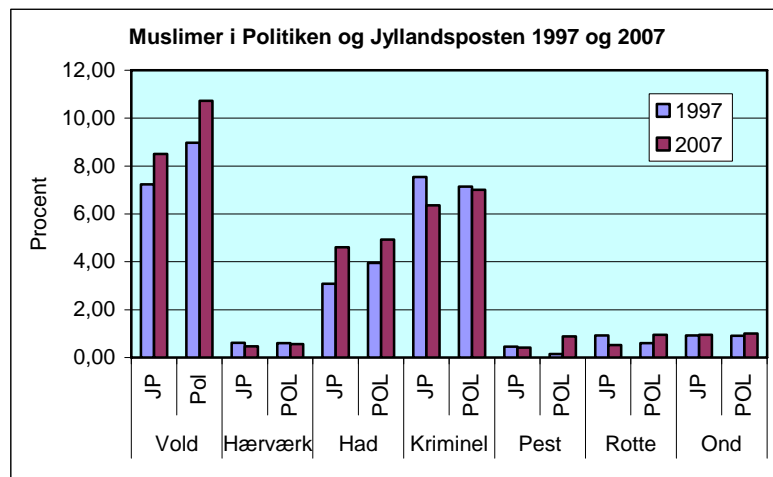
Myten om Jyllandsposten

Det kommer nok ikke som en overraskelse, at medlemmer af Dansk Folkeparti har medvirket til forsøg på stigmatisering af muslimer og deres tro. Mere overraskende er det nok, at Jyllandsposten, der selvforskyldt kom i fokus i forbindelse med karikaturkrisen, ikke – rent statistisk set – kan siges at være bannerfører hvad angår hatespeech om muslimer.

I en sammenligning med Politiken, der under karikaturkrisen ansås for at være Jyllandspostens værdimæssige modsætning, er der stort set ingen signifikant forskel på Jyllandsposten og Politiken hvad angår andelen af hadeord i

artikler, hvor muslimer optræder. Og hvis man ser på udviklingen fra 1997 til i dag er der heller ikke den store forskel. Andelen af "hadeord" i artikler, hvor muslimer omtales, er stort set uforandret de sidste ti år i begge dagblade.

Diagram 4: Andel af artikler i Jyllandsposten og Politiken, hvori bestemte ord optræder sammen med ordet muslim – i procent af alle artikler, hvori muslimer optræder 1997 og 2007

Kilde: Infomedia og Nis Peter Nissen

Vender man blikket mod terror, ser man stort set det samme billede. I 1997 udgjorde artikler, hvori både ordene terror og muslimer optrådte, henholdsvis 15 i Jyllandsposten og 17 procent i Politiken af alle artikler, hvor muslimer omtales. Ti år senere var andelen steget til 32 procent i Politiken og til 23 procent i Jyllandsposten.

Nu siger en simpel optælling af ord i artikler selvfølgelig ikke noget om den redaktionelle linje hos de to dagblade. Men det kan med nogen ret hævdes, at et bevidst redaktionelt forsøg på stigmatisering også ville kunne ses i anvendelsen af "hadeord" i artikler om muslimer. I relation til spørgsmålet om tonen og eventuel stigmatisering tyder den rå optælling således på, at forskellen mellem Jyllandsposten og Politiken ikke er så stor endda – trods eventuelle forskelle i den redaktionelle linje.

Medierne og muslimerne

Analysen af mediernes omtale af muslimer er hverken højhellig videnskab eller en udiskuterbar "Sandhed" om tonen overfor muslimer i danske medier. Der er i stedet tale om en tankevækkende iagttagelse på baggrund af opgørelser over brugen af visse ord i artikler, hvor muslimer omtales. Når sådanne opgørelser alligevel er relevant er det fordi analysen viser to ting.

For det første er der intet – statistisk – belæg for at påstå, at tonen i den danske mediedebate om muslimer generelt er blevet grovere de sidste ti år. Mediernes beskrivelse af "virkeligheden" har været nogenlunde konstant både hvad an-

går omfanget af artikler om muslimer og hvad angår brugen af såkaldte "hadeord" i artikler, hvori muslimer optræder.

Når der i de sidste ti år er blevet forholdsvis flere artikler, hvor terror og muslimer optræder sammen, skyldes det i al væsentlighed det faktum, at terror siden 9-11 er blevet en meget markant del af "virkeligheden". Den stigende medieomtale af terror og muslimer er derfor mere et spejl af "virkeligheden" end et bevidst forsøg på stigmatisering af muslimer.

På samme måde viser analysen, at der trods den påståede værdimæssige forskel mellem Jyllandsposten og Politiken, stort set ikke er forskel i anvendelsen af "hadeord" i artikler, hvor muslimer omtales. Myten om Jyllandsposten som de antimuslimske kræfters forlængede arm må således aflives – rent statistisk i hvert fald.

For det andet viser analysen at der er små men klare tendenser til forsøg på en egentlig stigmatisering af muslimer i danske medier. Den stigende anvendelse af vendingen muslimen som negativ karakterbetegnelse af navngivne personer – f.eks. "*Muslimen Naser Khader*" – er et bevis herpå. Et andet bevis er sammenligningen mellem muslimer, deres tro og sygdommen pest, hvor især udtalelser af fremtrædende medlemmer af Dansk Folkeparti medvirker til stigmatiseringen.

I den sammenhæng gør det ingen forskel at Jesper Langballe, Søren Krarup og Søren Espersen i 2002 tog afstand fra Den Danske Forenings udtalelser om muslimer og pest og i protest meldte sig ud af foreningen. Udtalelserne om pest og muslimernes tro er siden blevet gentaget med medlemmer af Dansk Folkeparti som penneførere.

Der er således ingen grund til at dømme hele den danske (verdens)presse for urent trav overfor muslimer. Men der er derimod god grund til at være opmærksom på en lille og højtråbende gruppe af radikale debattører, der bevidst forsøger at udgrænse muslimer - bl.a. gennem stærkt stigmatiserende udtalelser om muslimer og deres tro.

Hvis integrationsminister Birthe Rønn Hornbech derfor for alvor vil gøre op med den stigmatiserende tone overfor muslimer i danske medier, bliver hun nød til at gøre op med gruppen af radikale debattører, der aktivt bidrager til stigmatiseringen af muslimer. Men udfordringen er, som de fleste ved, at denne gruppe samtidig tilhører ministerens parlamentariske grundlag. Et faktum hun – og resten af regeringen – er ganske klar over. Interessant bliver det derfor at se, om piben reelt får en anden lyd – eller om den gode tone mest har været for ... nå ja, mediernes skyld.

¹ Infomedias database indeholder alle former for tekster - undtagen annoncer – det vil sige artikler, notitser, ledere, anmeldelser, kommentarer, kronikker, debatindlæg mm fra knap 200 danske medier.